

Innhold

Forord	11
Forord til andre utgave	13
Kapittel 1 Hva er didaktikk?	15
Pedagogikk og didaktikk	15
Barnehagedidaktikkens område: hele barnet – hele barnehagedagen	19
Pedagogisk virksomhet, danning og oppdragelse	21
Barnehagepedagogikk – planlagt virksomhet og læring eller helhetlig omsorg?	22
Lek som pedagogisk virksomhet	25
Didaktikk og barnehagelærerrollen	26
Didaktikk i barnehagelærerutdanningen	28
Oppgaver til drøfting	30
Kapittel 2 Grunnlaget for didaktisk tenkning og praksis	31
Pedagogisk grunnsyn	31
Filosofisk grunnsyn	31
Psykologisk grunnsyn	33
Sosiologisk syn eller samfunnssyn	34
Historiesyn	35
Oppsummering av pedagogisk grunnsyn	36
Praktisk yrkesteori	37
Taus kunnskap	37
Pedagogiske modeller som uttrykk for ulike pedagogiske grunnsyn	38
Formidlingsmodellen (mål–middel-modellen)	39
Vekstmodellen	41
Dialogmodellen	43
Utviklingspsykologisk basert dialogmodell	44
Møtepedagogikken	45
Kritisk eller frigjørende pedagogikk	46

Er en ekte dialog mellom barn og voksen mulig?	48
Dannelsesmodellen	48
Utviklingsøkologisk modell	50
Oppsummering og konklusjon om pedagogiske modeller	53
Grunnsyn og modell i denne boka	53
Oppgaver til drøfting	54
Kapittel 3 Didaktiske forutsetninger	55
Formelle forutsetninger	55
Barnehageloven med forskrifter og merknader	56
Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (R17).	59
Vedtekter og styringsorganer	60
Kulturelle, sosiale, samfunnsmessige og naturgitte forutsetninger	61
Kultur og kulturarv	62
Nærmiljø og lokal kultur	63
Norsk kultur, lokal kultur og det flerkulturelle samfunn.	65
Barnekultur	66
Sosiale og samfunnsmessige forutsetninger.	69
Massemedier	70
Yrkes- og utdanningstradisjoner.	73
Naturgitte forutsetninger	74
Avsluttende bemerkninger om formelle, kulturelle, sosiale, samfunnsmessige og naturgitte forutsetninger	75
Menneskelige forutsetninger og behov.	75
Barnas forutsetninger, behov – og medvirkning	75
Barns medvirkning.	78
Personalets forutsetninger og behov	79
Foreldrenes forutsetninger og behov.	82
Praktiske forutsetninger eller rammefaktorer	86
Forandringer i forutsetningene	88
Oppgaver til drøfting	89
Kapittel 4 Sentrale didaktiske begreper	91
Mål	91
Målfunksjoner	91
Mål på ulike nivåer	93
Ulike typer mål	93
Formulering av mål	96
Samarbeid om mål	97

Innhold.	97
Manifest og latent innhold.	98
Barnehagens manifeste innhold: gjennomgående og periodefestet innhold	99
Kriterier for valg av innhold.	99
Arbeidsmåter.	101
Organisering av sosialt og fysisk miljø	101
Opplevelser	102
Metoder og læringsaktiviteter.	103
Pedagogiske prinsipper.	104
Barnehagelærerens metodekompetanse og metodefrihet.	105
Valg av arbeidsmåter	106
Vurdering	108
Hvorfor vurdere?	108
Vurderingsprosessen.	109
Vurderingskriterier.	111
Hvem vurderer hva?	112
Vurderingsuttrykk	113
Systemvurdering av barnehagen som institusjon.	114
Oppgaver til drøfting	118
Kapittel 5 Didaktiske modeller i barnehagen.	119
Didaktikk i forhold til hverdagslivet og det uforutsette i barnehagen	119
Didaktisk modell for planlegging i barnehagen	121
Planlegging som en dynamisk prosess.	123
Andre modeller	127
Mål–middel-modellen	127
Didaktisk relasjonstenkning	128
Hamar-modellen	130
Rammeplanens modell (R96).	131
Avslutning.	133
Oppgaver til drøfting	133
Kapittel 6 Planlegging, kvalitetsarbeid og dokumentasjon i barnehagen	135
Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (R17)	136
Strategisk plan – flerårsplan.	137
Kommunal planlegging	137
Barnehagens planlegging – kontinuitet og progresjon.	137

Årsplanarbeid – en kontinuerlig prosess	139
Periode- eller handlingsplan	143
Ukeplaner	144
Sammenheng mellom planer.	145
Kvalitet i barnehagen.	145
Kriterier for kvalitetsvurdering	146
ECERS-metoden	147
Kvalitetsutvikling i barnehagen	148
Didaktikk som redskap i kvalitetsutviklingen	149
Dokumentasjon	150
Hva er dokumentasjon?	150
Dokumentasjon – for hvem?	151
Dokumentasjon og didaktikk.	152
Oppgaver til drøfting	153
Kapittel 7 Læreplanteori og barnehagepedagogikk	155
Hva er en læreplan?	155
Læreplanens funksjoner.	157
Oppgaver i læreplanarbeid.	158
Læreplanutvikling	158
Læreplanimplementering	159
Læreplanevaluering	160
Læreplanrevisjon og læreplaninnovasjon.	160
Læreplanorganisering/-design.	161
Synspunkter på læreplanarbeid	162
Aktører i læreplanarbeidet	162
Pedagogisk grunnsyn og læreplanarbeid	163
Bredde eller dybde?	163
Kulturarv eller barnas interesser og spontane innslag?	164
Generell og åpen eller konkret og dirigerende?	165
Læreplansituasjonen for barnehagene	166
Tilbakeblikk.	166
Pedagogisk tilbud til seksåringer – veiledende rammeplan	167
Rammeplan for barnehagen (R96)	167
Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (R06, R11 og R17)	168
Læreplaner som styringsinstrument – hvilken virkning har de?	169
Oppgaver til drøfting	172

Kapittel 8 Pedagogisk planlegging av arbeid med barn med behov for spesialpedagogisk hjelp	173
Spesialpedagogisk begrepsavklaring	173
Rettigheter for barn med behov for spesialpedagogisk hjelp	175
Saksgang i forbindelse med søknad om spesialpedagogisk hjelp	178
Arbeid med individuelle opplæringsplaner	179
Individuell opplæringsplan – kvalitetssikring av spesialpedagogisk hjelp	179
En samarbeidsoppgave	181
Utvikling av individuelle tiltaksplaner i barnehagen	182
Didaktiske forutsetninger	182
Kartlegging av didaktiske forutsetninger	186
Mål	188
Innhold	189
Arbeidsmåter	189
Vurdering	192
Planlegging av overganger for barn med behov for spesialpedagogisk hjelp	193
Overgangen – en krise	193
Samarbeid i planleggingen: barnehagen – skolen	
– foreldrene – kommunen	193
Forberedelse av barnet	194
Forberedelse av skolen	195
Samarbeid barnehage–skole	196
Avslutning	196
Oppgaver til drøfting	197
Kapittel 9 Didaktikk i et flerkulturelt samfunn	199
Det flerkulturelle	199
Etnisk rensing, assimilering, segregering eller integrering?	201
Individuell opplæringsplan for barn fra innvandrerbakgrunn?	202
Didaktisk tenkning og refleksjon i forhold til barnehager med barn fra ulike etniske grupper	203
Didaktiske forutsetninger	203
Formelle forutsetninger	203
Sosiale og kulturelle forutsetninger	206
Menneskelige forutsetninger	207
Praktiske forutsetninger	208
Mål	208
Innhold	209
Arbeidsmåter	210

Vurdering	212
Avslutning	212
Oppgaver til drøfting	213
Kapittel 10 Omsorg og lek i didaktiske termer	215
Omsorgsbegrepet i didaktiske termer	215
Didaktiske forutsetninger	217
Omsorg som mål	218
Omsorg som innhold	218
Omsorg som arbeidsmåte	218
Vurdering av omsorg	219
Lek i didaktiske termer	219
Didaktiske forutsetninger	220
Lek som mål	221
Lek som innhold	221
Lek som arbeidsmåte	222
Vurdering av lek	222
Omsorg, lek og læring som grunnlag for danning	223
Didaktikkens anvendelsesområder	224
Referanser	227
Stikkord	235